

İstanbul Üniversitesi Yayın No: 5139

KSAUM Yayın No: 10

ISSN: 1300-7807

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
KADIN SORUNLARI ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA MERKEZİ

KADIN ARAŞTIRMALARI DERGİSİ WOMEN'S STUDIES REVIEW

Sayı/Issue: 10

Yıl/Year: 2012/1

Yılda iki kez yayınlanır.
Hakemli dergidir.

HAKEM KURULU
BOARD OF REFEREES

Prof. Dr. Nermin Abadan-Unat	(Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. Fatmagül Berktaş	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Bedia Demiriş	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Yıldız Ecevit	(Ortadoğu Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Serpil Sancar	(Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Nurcan Özkaplan	(Işık Üniversitesi)
Prof. Dr. Nilüfer Timisi	(İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Kadriye Bakırcı	(Hacettepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Meral Özbek	(Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Doç. Dr. Hatice Kurtuluş	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Serpil Çakır	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Marie Carlson	(University of Gothenburg)
Doç. Dr. Sevgi Uçan Çubukçu	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Firdevs Gümüşoğlu	(Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)
Doç. Dr. Aynur Soydan Erdemir	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. İnci Kerestecioglu	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Ayten Alkan	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Namık Sinan Turan	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Murat İri	(İstanbul Üniversitesi)
Doç. Dr. Yeşim Özer	(İstanbul Üniversitesi)
Yrd. Doç.Dr. Şenay Kara	(İstanbul Üniversitesi)
Yrd. Doç.Dr. Nuray Ergüneş	(İstanbul Üniversitesi)
Yrd. Doç.Dr. Sevgi Usta	(İstanbul Üniversitesi)
Dr. Berrin Oktay Yılmaz	(İstanbul Üniversitesi)

Yazarlar Kadın Araştırmaları Dergisi 'nde yayımlanan makaleleri için telif ücreti almamaktadırlar. Kendilerine teşekkür ederiz.

YAYIN KURULU BAŐKANI / EDİTÖR
EDITOR IN CHIEF

Prof. Dr. Fatmagül Berttay

EDİTÖR YARDIMCISI
ASSOCIATE EDITOR

Dr. Berrin Oktay Yılmaz

YAYIN KURULU*
EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Fatmagül Berttay

Prof. Dr. Nilüfer Timisi

Doç. Dr. Sevgi Uçan Çubukçu

Doç. Dr. Marie Carlson

Doç. Dr. Aynur Soydan Erdemir

Doç. Dr. Murat İri

Yrd. Doç. Dr. Şenay Kara

Dr. Berrin Oktay Yılmaz

ADRES: İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama
Merkezi, Bozdoğan Kemeri cad. No:1 Vezneciler/İstanbul

Tel: 0 212 440 00 00/10486 **Faks:** 0 212 440 00 65

Web: kadinrastirmalari.istanbul.edu.tr

Email: kaum@istanbul.edu.tr

*Çok yönlü bir düşünce platformunu savunan Yayın Kurulu, dergide yer alan yazılarda dile getirilen görüşlerle bağılı değildir.

*“Gather what little drops of learning you can,
and consider them a great treasure,”*

Christine de Pizan
(1364-1430)

*“Bulabildiğin her türlü bilgi kırıntısını topla
ve onları en değerli hazinen say”*

Christine de Pizan
(1364-1430)

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

EDİTÖRDEN..... i-iii

MAKALELER / ARTICLES

Kadriye BAKIRCI..... 1-37
İstihdamda Cinsiyetler Arası Eşitlik Ve Mevzuatta Ve Kamusal Politikalarda Yapılması Gereken Değişiklikler
Gender Equality in Employment and Necessary Changes in Regulations and Public Policy

Firdevs GÜMÜŞOĞLU.....39-60
Kadınların Toplumsal Alanda Güçlenmesine Bir Örnek:“Yağlar Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi”
An Example of Women’s Social Empowerment: The Village of Yağlar Agricultural Development Co-operative

İlkay YILMAZ.....61-81
Osmanlı Kadın Tarihine İlişkin Birkaç Not
A Couple of Notes Regarding Ottoman Women’s History

M. İnanç ÖZEKMEKÇİ.....83-101
Modern Devlet ve Tıp: II.Abdülhamit Döneminde Frengi İle Mücadele
Modern State and Medicine: The Fight against Syphilis during the Reign of Sultan Abdülhamid II

TEBLİĞLER / CONFERENCE PAPERS

Sevgi UÇAN ÇUBUKÇU.....103-117
The Headscarf Issue in Feminist Discourse in Turkey

KİTAP TANITIMI / BOOK REVIEWS

Fatmagül BERKTAY.....119-123
Osmanlı Kadın Hareketi

EDİTÖRDEN

Değerli okuyucularımız,

Kadın Araştırmaları Dergisi'nin yeni sayısıyla karşınızdayız. Bu sayımız, zorunluluklar nedeniyle uzun bir süredir bekleyen makalelere de yer vermekle birlikte güncelliğinden bir şey kaybetmiş değil. Çünkü ne yazık ki kadınlara ilişkin konu ve sorunlar öyle kolayca çözülüp geride bırakılmıyor. Makalelerin yayımlanması için epey beklemek zorunda kalan değerli yazarlarımızdan özür diliyor ve bundan böyle dergimizle yılda iki kez düzenli olarak karşınıza çıkacağımızı belirtmek istiyoruz. Bu arada, Kadın Araştırmaları Dergisi'nin eski ve yeni sayılarına artık internet üzerinden ulaşma olanağının bulunduğunu da hatırlatalım: www.journals.istanbul.edu.tr

Bu sayıda¹ dergimize bazı yeni bölümler ekledik. Kitap değerlendirmesi bölümü bunlardan biri. Bu bölümde Berrin Oktay Yılmaz, geçtiğimiz yıllarda kaybettiğimiz sevgili arkadaşımız ve hocamız Prof. Dr. Tülay Arın'a armağan edilen kitabı tanıtıyor; Fatmagül Berktaş ise Serpil Çakır'ın alanında ilk olan **Osmanlı Kadın Hareketi**'ni yeni baskısı nedeniyle değerlendiriyor. Bu kitabın, Avrupa Birliği çapında sürdürülen ve her ülkede kadın hareketini en fazla etkilemiş 5 kitabın belirlenmesine yönelik Fragen Projesi çerçevesinde Türkiye'de seçilen 5 kitaptan biri olduğunu da belirtmek isteriz. Bu kısa listede, İÜ Kadın Çalışmaları hocalarımızdan ikisinin (Serpil Çakır ve Fatmagül Berktaş) yapıtlarıyla yer almaları bizim için elbette övünç kaynağı (Bkz. www.fragen-nu/aletta/fragen/countries/turkey). Söz konusu yeni bölümde sadece kitap değil, film, sergi, kongre, sempozyum vb. değerlendirmelerine ve iletişimlere de yer vereceğiz. Ayrıca, Yayın Kurulumuzun değerlendirmesine tabi olarak ulusal ve uluslararası kongrelerde sunulan bildirelere ve konuşma metinlerine de açığız. Nitekim bu sayıda Sevgi Uçan-Çubukçu'nun *International Studies Association*'ın 50. Yıllık Toplantısı'nda sunduğu ve tartışılacağını umduğumuz "The Headscarf Issue in Feminist Discourse in Turkey" başlıklı bildirisine yer veriyoruz. Dolayısıyla, bu alanlarda da değerli katkılarınızı bekliyoruz.

¹ Bu yazıda, 2012 yılının 10. ve 11. sayıları, tek bir sayı olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle Dr. Berrin Oktay Yılmaz'ın yazısı 11. sayıda yer aldığı halde burada zikredilmiştir.

Öncü kadın tarihçisi, gerçek bir feminist yurttaş: Gerda Lerner

Dünya kadın hareketi 2013 Ocak ayında çok önemli bir tarihçisini ve aktivistini 92 yaşında kaybetti. Gerda Lerner, kadınların yaşamlarının ve deneyimlerinin tarih disiplininin meşru bir öznesi kabul edilmesine büyük katkıda bulunmuş öncülerden biriydi. Bu ifadeden anlaşılacağı ve zaten hep bildiğimiz gibi, kadınlar çok uzun bir süre tarihyazımından dışlandılar ve onların deneyimleri tarih disiplininin meşru konusu sayılmadı. Ancak 20. Yüzyılda kadın hareketinin yükselmesi ve bu yükselişin akademiye de yansımalarıyla kadın bilimciler her alanda geleneksel erkek hegemonyasını zorlamaya başladılar. Bu çabalar özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren meyvelerini vermeye başladı. Gerda Lerner bu alanda çığır açan isimlerden biriydi. 1960'larda, uzun ve acılı badireler atlattıktan sonra akademiye girdiğinde henüz "kadın tarihi" diye bir alan yoktu. Çünkü Lerner'in kendi ifadesiyle, "derslerde hocalar, insan ırkı açısından önemli her ne varsa bu ırkın bir yarısı tarafından gerçekleştirilmiş olduğunu, diğer yarının ise hiçbir varlık göstermediğini" anlatmaktaydılar. "Bu yargıyı kendi yaşam deneyimimle karşılaştırdım ve bu benim dünyamın gerçeği değil, çöpe atılması gerekir diye düşündüm" der, Lerner (1993'de *The Chicago Tribune* gazetesine verdiği röportaj).

Geleneksel erkek-egemen yaklaşımın "çöpe atılması" çabasına girişen Lerner, 1970'lerde ders verdiği Sarah Lawrence College'de, kadın tarihini saygın bir akademik disiplin olarak kabul ettirmek amacıyla bir doktora programı başlatır –bu, dünyada ilktir. Aynı sırada kadınlara ait birincil kaynakları –günlükler, mektuplar, yaşam öyküleri, konuşmalar, vb.- derleyerek başka tarihçilere kadınların yaşamlarını ve deneyimlerini yeniden inşa edebilecekleri malzemeleri sunmaya çalışır. Zaten Gerda Lerner'in yaşam öyküsü hep "başkalarıyla birlikte" ve kadınlarla dayanışma içinde akademide ve kamusal alanda çaba göstermenin öyküsüdür. Columbia Üniversitesi'ne verdiği doktora tezi, kadınların tarihteki etkin öznellik konumunun unutturulmasına karşı mücadelenin bir parçası olarak ABD'de ırkçılık karşıtı hareket içinde yer alan iki kız kardeş, Sarah ve Angelica Grimke, üzerineydi. Lerner'in *The Creation of Patriarchy* (Ataerkilliğin Yaratılması) ve *The Creation of Feminist Consciousness* (Feminist Bilincin Yaratılması) başlıklı çalışmaları ise, bir tahakküm biçimi olarak erkek-egemenliğinin inşasının ve buna karşı kadınların verdiği mücadelenin ele alındığı anıtsal çalışmalardır. O, kadınların tarihinin "her düzeydeki akademik müfredatta **adıyla**

yer alması gerektiğini” savunmuştu. Yaşamı, üniversiteye ilk girdiğinde kadın tarihi çalışmak istediğini söylediği zaman kendisine verilen “böyle bir alan yok ki!” yanıtını başkalarının almaması için çaba harcamakla geçti. **The Majority Finds Its Past** (Çoğunluk Geçmişini Buluyor) adlı kitabının girişinde feminist bilincin öz-bilinçle başladığını ve dayanışma içinde başkalarına uzandığını, buradan da erkek- egemen bir dünyada kendi bağımsız vizyonumuza ve değerlerimize dayalı bir toplumsal mücadele bilincinin doğduğunu söyledikten sonra, yaşam serüvenini şöyle özetliyordu: “Kendi bilincimin iki yönü, yani yurttaş ve kadın bilimci yönü, nihayet bir araya geldi: **Ben bir feminist bilimciyim.**”

Bugün bizler hem hocalar, hem de öğrenciler olarak adıyla sanıyla “kadın çalışmaları” yapabiliyor ve bilgi birikimimizi sürekli genişletebiliyorsak Gerda Lerner gibi öncüler sayesinde. Bu vesileyle, hem dünyada hem de ülkemizde yitirdiğimiz bütün kadın çalışmaları öncülerine ve emekçilerine içten bir selam yolluyoruz.

Prof. Dr. Fatmagül Berktaş

